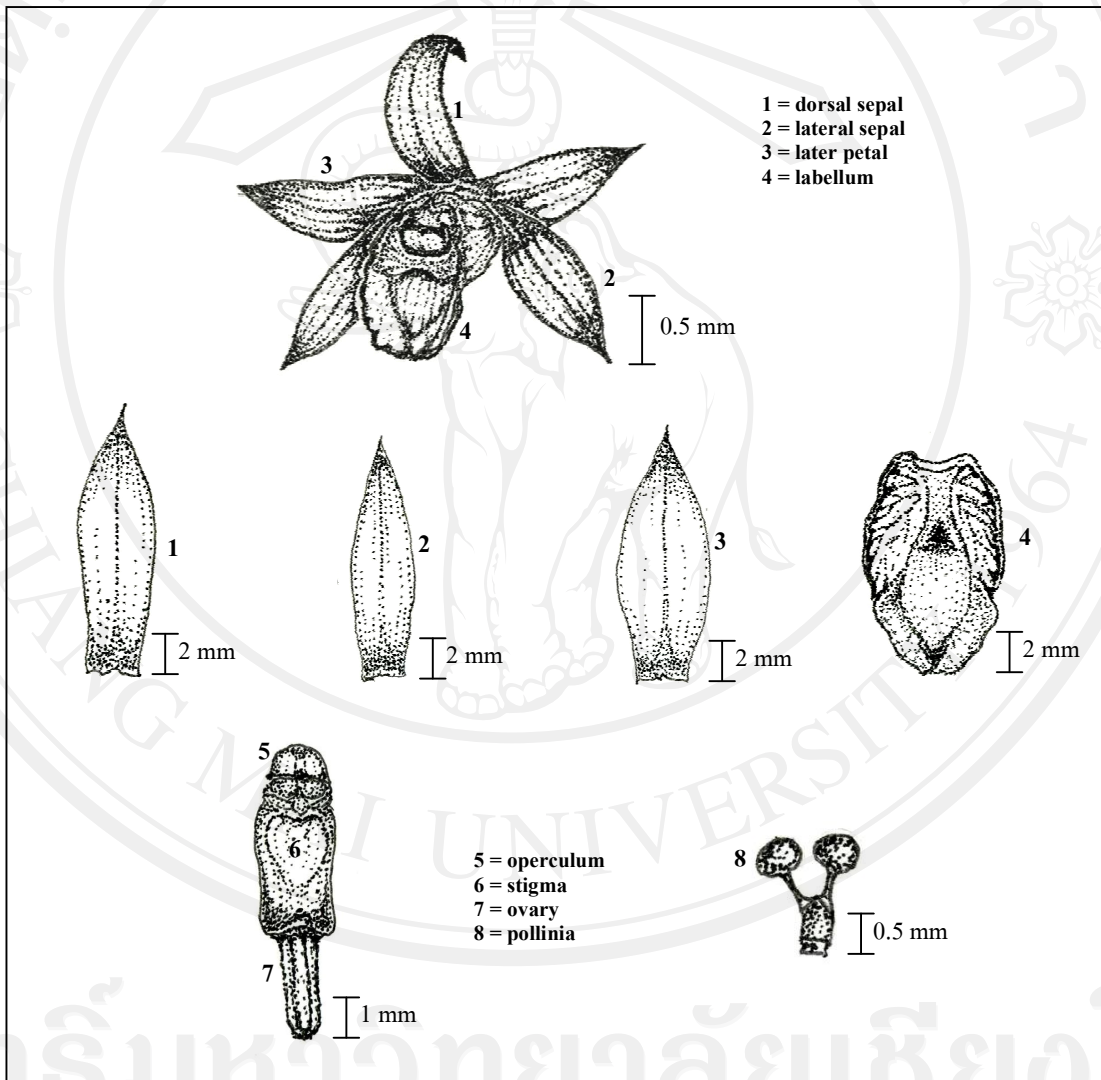

รูปทรงกระบอก มีขนาดเล็ก สีขาว กว้าง 0.3 ถึง 0.4 เซนติเมตร ยาว 0.4 ถึง 0.6 เซนติเมตร กลุ่มเรณู (pollinia) มี 2 กลุ่ม สีเหลืองอ่อน มีลักษณะเหนียว มีฝา (operculum) ปิดไว้ ยอดเกสรเพศเมีย (stigma) เว้าลงเป็นแอ่งขนาดเล็ก มีน้ำหวานเหนียวอยู่ในแอ่ง ทั้งนี้ได้แสดงภาพวาดของดอกย่อยไว้ในภาพที่ 11

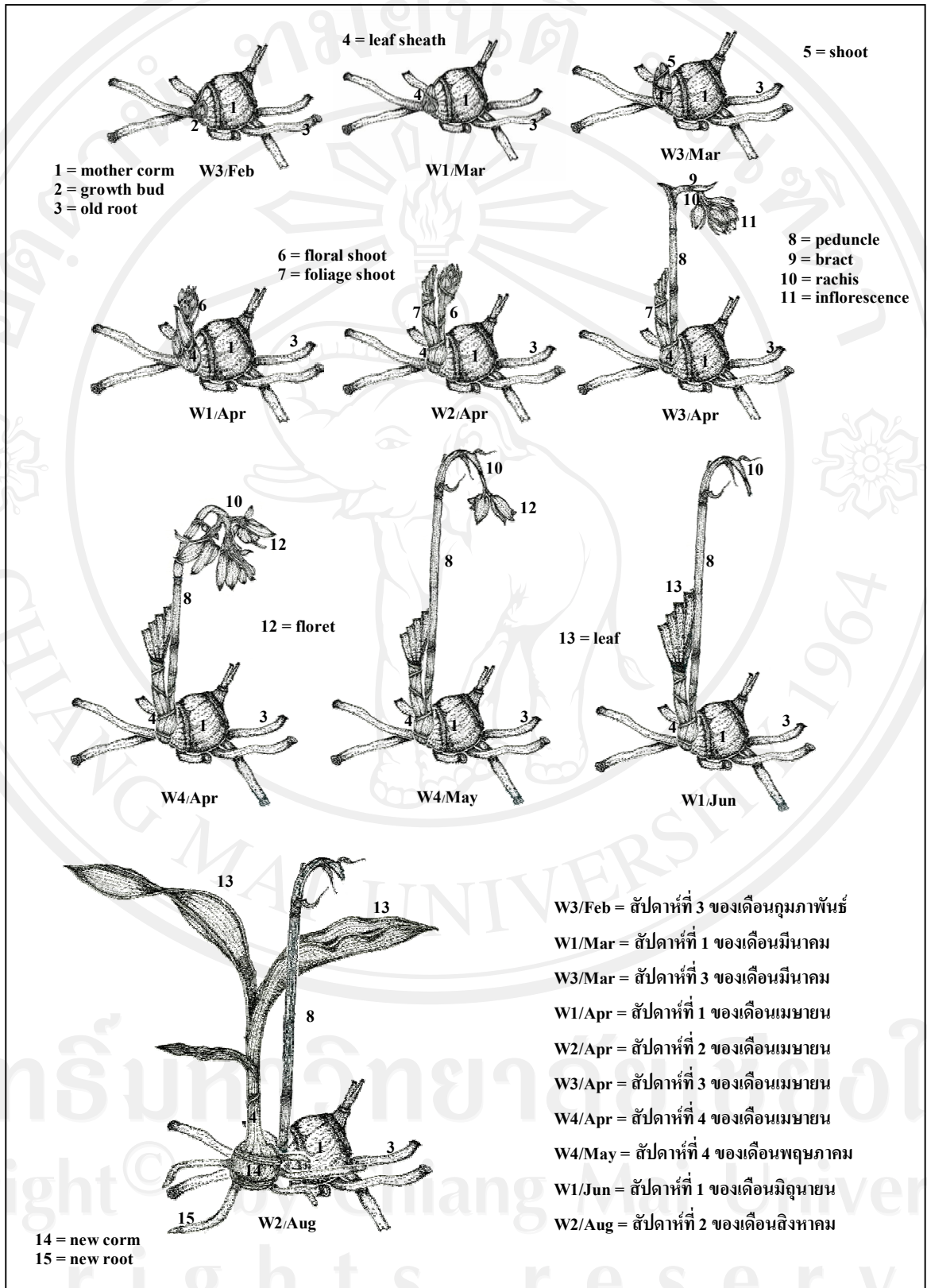
ภาพที่ 11 ภาพวาดแสดงส่วนประกอบดอกว่านงูนางชนิด *Geodorum recurvum* (Roxb.) Alston

1.1.2 ว่านจูงนางชนิด *G. siamense* Rolfe ex Downie

การสังเกตการเริ่มเจริญเติบโตจากภายนอกของตาของหัวแม่และพัฒนาการของช่อดอกของว่านจูงนางชนิด *G. siamense* Rolfe ex Downie พบว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันกับว่านจูงนางชนิด *G. recurvum* (Roxb.) Alston เพียงแต่ *G. siamense* Rolfe ex Downie มีการออกดอกเร็วกว่า จึงรายงานได้ว่า ว่านจูงนางชนิด *G. siamense* Rolfe ex Downie มีการเริ่มการเจริญเติบโตหรือมีการขยายขนาดของตาบนปล้องที่ 3 จากโคนของหัวแม่ในช่วงเวลาเดียวกันกับของ *G. recurvum* (Roxb.) Alston แต่การยึดตัวของก้านช่อดอกและการเจริญเติบโตของช่อดอกและดอกย่อยเกิดขึ้นเร็วกว่า และมีการเริ่มบานของดอกย่อยตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 ของเดือนเมษายน ส่วนช่วงที่ดอกย่อยบานเต็มช่อนั้นอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน คือ ในสัปดาห์ที่ 1 ของเดือนพฤษภาคม และ ช่อดอกหมดอายุไปในเวลาที่ใกล้เคียงกัน คือจากสัปดาห์ที่ 4 ของเดือนพฤษภาคม ถึง สัปดาห์ที่ 1 ของเดือนมิถุนายน (W4/May-W1/Jun) ว่านจูงนางชนิด *G. siamense* Rolfe ex Downie ติดฝักได้น้อยมากและน้อยกว่าชนิด *G. recurvum* (Roxb.) Alston ดังแสดงภาพวาดของต้นพืชในระยะต่าง ๆ ของการเจริญเติบโตทางดอกไว้ในภาพที่ 12

ช่อดอกของ *G. siamense* Rolfe ex Downie มีก้านช่อดอกค่อนข้างยาวและยาวกว่าว่านจูงนางชนิด *G. recurvum* (Roxb.) Alston ดอกย่อยเรียงตัวกันบนช่อดอกค่อนข้างห่าง ดังแสดงภาพวาดของต้นพืชในระยะดอกบานและในระยะติดฝักไว้ในภาพที่ 13 และภาพที่ 14 ตามลำดับ

เมื่อนำดอกย่อยที่เจริญเติบโตเต็มที่มาศึกษาทางสัณฐานวิทยา พบว่า ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศแบบสมมาตรด้านข้าง ประกอบด้วยกลีบเลี้ยง 3 กลีบ และกลีบดอก 3 กลีบ กลีบเลี้ยงด้านบนเป็นรูปหอก สีเขียวอ่อน กว้าง 0.3 ถึง 0.4 เซนติเมตร ยาว 0.8 ถึง 0.9 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงด้านข้างสีเขียว กว้าง 0.3 ถึง 0.4 เซนติเมตร ยาว 0.9 ถึง 1.3 เซนติเมตร กลีบดอกมีสีเขียวอ่อน กว้าง 0.5 ถึง 0.6 เซนติเมตร ยาว 0.8 ถึง 1.1 เซนติเมตร กลีบปากรูปคล้ายเรือ มีสีเขียวอ่อน กว้าง 0.6 ถึง 0.8 เซนติเมตร ยาว 1.0 ถึง 1.3 เซนติเมตร บริเวณกลางกลีบปากมีแต้มสีเหลืองอ่อน มีสันนูน เส้นเกสรเป็นรูปทรงกระบอกขนาดเล็ก มีสีเขียวจาง กว้าง 0.2 ถึง 0.3 เซนติเมตร ยาว 0.4 ถึง 0.5 เซนติเมตร มีกลุ่มเรณู 2 กลุ่ม ยอดเกสรเพศเมียเวิ้งลงเป็นแอ่ง มีน้ำหวานเหนียว ส่วนประกอบของดอกแสดงไว้ในภาพที่ 15

ภาพที่ 12 ภาพวาดแสดงการเปลี่ยนแปลงทางสัณฐานวิทยาของต้นว่านจูงนางชนิด *Geodorum siamense* Rolfe ex Downie ในช่วงที่มีพัฒนาการทางดอก